

ПСИХОЛОГІЯ ЯК НАУКА:
ПРЕДМЕТ, ЗАВДАННЯ ТА
МЕТОДИ

Лекція 1

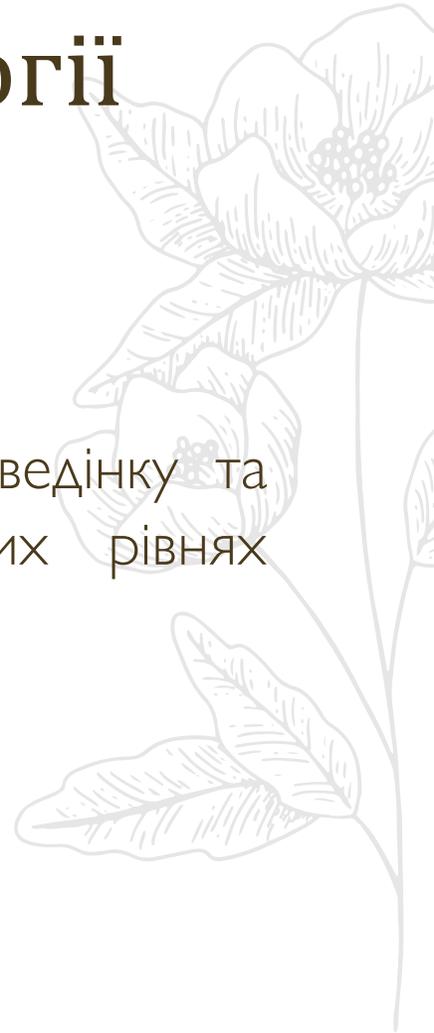

Предмет психології

психологія вивчає психіку, поведінку та їхні закономірності на різних рівнях аналізу.

Завдання психології

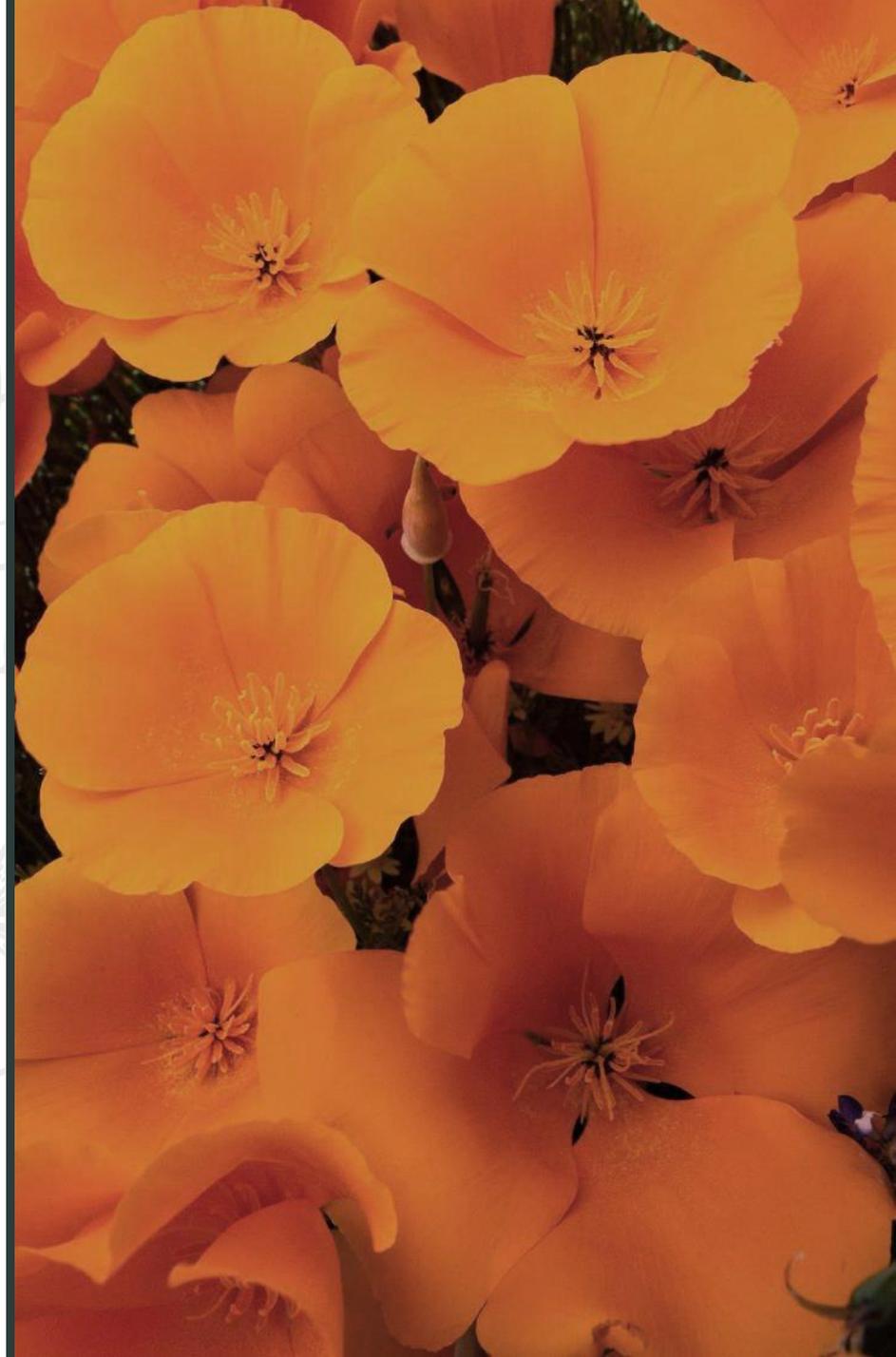
Теоретичні завдання:

формулювання закономірностей психічних процесів;
моделювання реакцій на стрес і кризу

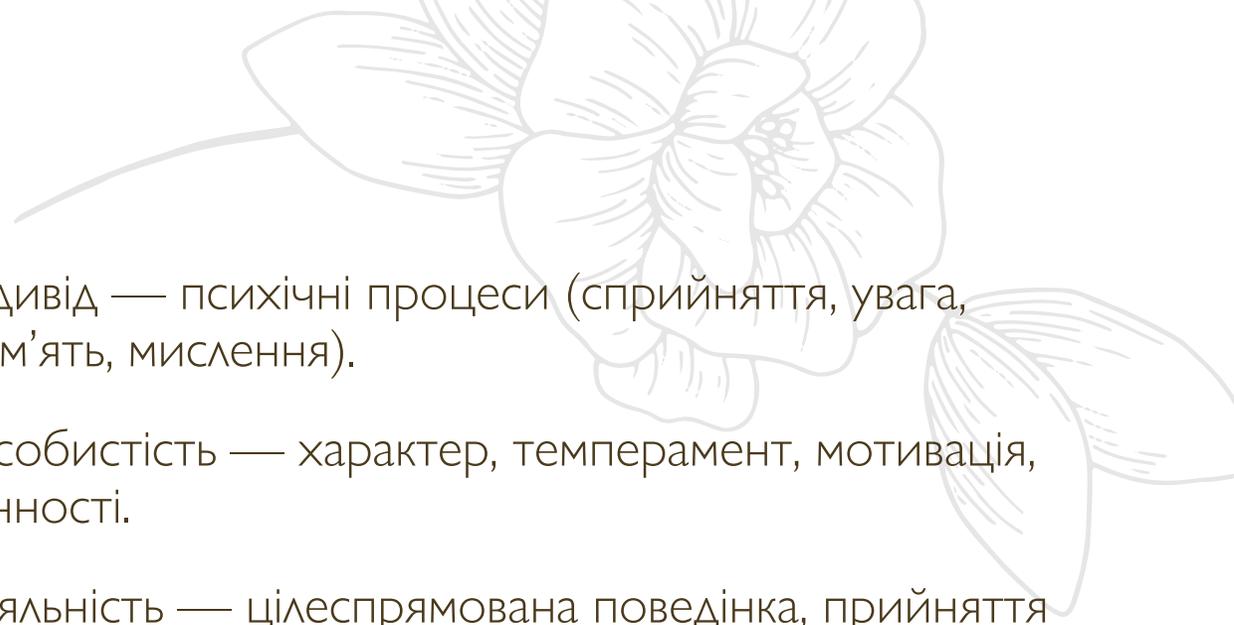
Прикладні завдання:

- діагностика професійної придатності та відбір;
- розробка тренінгів і програм підготовки;
- профілактика професійного вигорання;
- психологічна підтримка, кризова інтервенція та реабілітація.

Рівні аналізу:

- Індивід — психічні процеси (сприйняття, увага, пам'ять, мислення).
- Особистість — характер, темперамент, мотивація, цінності.
- Діяльність — цілеспрямована поведінка, прийняття рішень під тиском.
- Соціальний рівень — групова динаміка, лідерство, комунікація в команді.
- Зв'язок із професією: предмет прикладної психології — взаємодія людини з екстремальною ситуацією та засоби збереження працездатності.

Методи психологічного дослідження

Спостереження (природне, лабораторне) — фіксація поведінки в реальних або контрольованих умовах; корисне для опису, обмежене суб'єктивністю.

Експеримент — маніпуляція умовами для виявлення причинно-наслідкових зв'язків; сильний інструмент, але має етичні обмеження в екстремальних темах.

Психологічне тестування — стандартизовані методики для вимірювання особистісних і функціональних характеристик; потребує валідності та норм.

Опитування та інтерв'ю — збір суб'єктивних даних про переживання, мотивацію, цінності; дають глибину, але залежать від чесності респондента.

Психофізіологічні методи — вимірювання серцевого ритму, ЕКГ, ЕЕГ, рівня кортизолу; дають об'єктивні індекси стресу, потребують обладнання

Моделювання і симуляції — рольові ігри, тренажери, сценарні вправи; дозволяють оцінити поведінку в наближених до реальності умовах.

Компоненти процедури відбору:

- стандартизоване тестування на стресостійкість і увагу;
- симуляція екстремальної ситуації з рольовими завданнями;
- психофізіологічний моніторинг під час симуляції;
- структуроване інтерв'ю для оцінки мотивації та ціннісних орієнтацій.

Тести дають порівнянні показники, симуляція показує реальну поведінку, психофізіологія — об'єктивну реакцію, інтерв'ю — контекст і мотивацію.

Приклад застосування

Екстремальна психологія

науково-практичний розділ психології, який вивчає психологічні закономірності діяльності особистості при виникненні надзвичайних обставин та ситуацій, пов'язаних з підвищеним професійним ризиком, небезпекою для життя та здоров'я, та розробляє науково обґрунтовані заходи психологічного забезпечення професійної та функціональної надійності працівників екстремальних професій при виконанні задач в умовах, що потребують граничної мобілізації фізичних, психологічних та моральних якостей особистості.

Основні психогенні чинники характерні для екстремальних умов

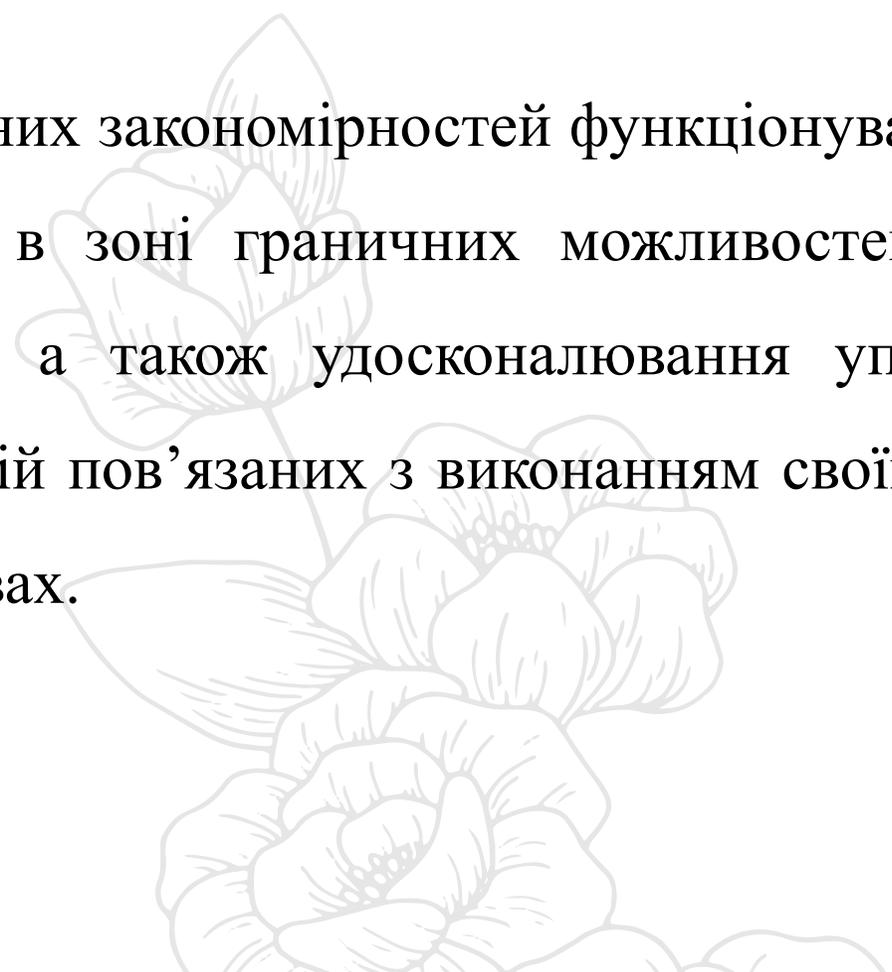

монотонія; змінені структури простору і часу; обмеження особистісно-значущої інформації; самотність; групова ізоляція; загроза для життя. При збільшенні часу перебування в змінених умовах, дуже сильному впливі психогенних факторів, а також при недостатній нервово-психічній стійкості, слабкому типі нервової системи у людини можуть виявлятися ознаки порушення нормального психічного стану. Це так звані предпатологічні стани, що розглядаються в межах психологічної норми.

Предмет екстремальної психології

Вивчення загальнопсихологічних закономірностей функціонування психіки та життєдіяльності індивіда в зоні граничних можливостей організму, особистості, групи, соціуму, а також удосконалювання управління та практичної діяльності професій пов'язаних з виконанням своїх службових обов'язків у небезпечних умовах.

Дякую за увагу!

